

mig
2011 any

*vocabulari
específic del **gelat***

programació del mig any 2011

DEL DIJOUS 17 AL 26 DE FEBRER

Al saló d'actes de la societat El Trabajo, EXPOSICIÓ DEL CONCURS CARTELL ANUNCIADOR I FOTOGRAFIA FESTERA.

DIMARTS, 22 DE FEBRER

19.00 h, al saló d'actes de la societat El Trabajo, REPRODUCCIÓ DEL VIDEO OFICIAL DE FESTES del 2010.

DIMECRES, 23 DE FEBRER

20.30 h, al Cine de Dalt, CONCERT FESTER a càrrec de la banda juvenil de l'Agrupació Artisticomusical El Trabajo de Xixona dirigida per Antonio Lillo Pérez. Durant l'intermedi es LLIURARAN ELS PREMIS del concurs de dibuix infantil, concurs de caps d'esquadra infantil de 2010 i els títols de llicenciats de l'Escola de Festes.

DIJOUS, 24 DE FEBRER

20.00 h, al saló d'actes de la societat El Trabajo, CONFERÈNCIA "La representació de les ambaixades a Xixona: el marc escènic" a càrrec de Bernardo Garrigós Sirvent, Cronista Oficial de Xixona i Expresident de la Federació de Sant Bartomeu i Sant Sebastià.

DIVENDRES, 25 DE FEBRER

20.30 h, al Cine de Dalt, CONCERT DEL MIG ANY a càrrec de l'Agrupació Artisticomusical El Trabajo de Xixona dirigida per Jordi Francés San Juan. Durant l'intermedi es LLIURARAN ELS PREMIS als guanyadors dels tornejos de futbol sala, frontennis per parelles, basquet i cotos de 2010, i als premiats del XVI Concurs del Cartell Anunciador de Festes i del XVI Concurs de Fotografia Festera.

L'entrada és lliure amb la presentació d'una invitació que es podrà arrebregar al mateix cine una hora abans del concert. Cada persona rebrà un màxim de dues entrades.

A causa als compromisos de la Federació en aquest acte l'aforament del Cine de Dalt es veurà reduït.

DISSABTE, 26 DE FEBRER
12.00 h, DESFILADA DE LA FEDERACIÓ, amb els delegats de cada filà portant la seua bandera, membres de la Junta Directiva de la Federació, capitana i banderer de festes del bàndol cristià i capità i banderer de festes del bàndol moro de 2011 i acompanyats per la banda de la filà Moros Verds. Al aplegar a l'Ajuntament es dispararà una traca.

Seguidament desfilaran les filaes amb l'ordre següent:

Bàndol cristià: Llauraors, Contra-bandistes, La Canyeta, Cavallers del Cid, Piratas-Marinós, (Capitania Cristiana).

Bàndol moro: Marrocs, Moros Vermells, Moros Grocs, Kaimans, Moros Verds (Capitania Mora).

19.00 h, DESFILADA DEL MIG ANY, amb l'ordre següent:

Bàndol cristià: Llauraors, Contra-bandistes, La Canyeta, Cavallers del Cid, Piratas-Marinós (Capitania Cristiana).

Bàndol moro: Marrocs, Moros Vermells, Moros Grocs, Kaimans, Moros Verds (Capitania Mora).

INSTRUCCIONS:

- *Les desfílades hauran de començar a l'hora indicada i les eixides de les bandes coincidirán quan la filà anterior estiga desfílant a l'altura del carrer de la Pescateria.*

- *Les bandes de música portaran el seu uniforme oficial i no podran desfílant amb gel·labes.*

- *Els festers hauran d'anar uniformats amb el vestit oficial de la seua filà per al Mig Any i no es permetrà desfílant a persones que no complisquen este requisit, ja que l'incompliment d'esta norma serà motiu de sanció a la filà.*

- *Si alguna filà perd l'ordre d'eixida, sense motiu justificat, no participarà en la desfílada.*

- *Les bandes de música hauran de trobar-se a l'hora prevista perquè els actes comencen a l'hora exacta.*

programación del mig any 2011

DEL JUEVES 17 AL 26 DE FEBRERO

En el salón de actos de la sociedad El Trabajo, EXPOSICIÓN DEL CONCURSO DE CARTEL ANUNCIADOR Y FOTOGRAFÍA FESTERA.

MARTES, 22 DE FEBRERO

19.00 h, en el salón de actos de la sociedad El Trabajo, REPRODUCCIÓN DEL VIDEO OFICIAL DE FIESTAS 2010

MIÉRCOLES, 23 FEBRERO

20.30 h, en el Cine de Dalt, CONCIERTO FESTERO a cargo de la banda juvenil de la Agrupación Artisticomusical El Trabajo de Xixona dirigida por Antonio Lillo Pérez. Durante el intermedio se ENTREGARÁN LOS PREMIOS a los ganadores de los concursos de dibujo infantil, concurso de cabos de escuadra infantil 2010 y los títulos de licenciados de la Escola de Festes.

JUEVES, 24 DE FEBRERO

20.00 h, en el salón de actos de la sociedad El Trabajo, CONFERENCIA "La representación de las embajadas en Xixona: el marco escénico" a cargo de Bernardo Garrigós Sirvent, Cronista Oficial de Xixona y Expresident de la Federació de Sant Bartomeu i Sant Sebastià.

VIERNES, 25 DE FEBRERO

20.30 h, en el Cine de Dalt, CONCIERTO DEL MIG ANY a cargo de la Agrupación Artisticomusical El Trabajo de Xixona dirigida por Jordi Francés San Juan. Durante el intermedio se ENTREGARÁN LOS PREMIOS a los ganadores de los torneos de fútbol sala, frontenis por parejas, baloncesto y cotos de 2010, y a los premiados del XVI Concurso del Cartel Anunciador de Fiestas y del XVI Concurso de Fotografía Festera.

La entrada será libre con la presentación de una invitación que se podrá recoger en el mismo cine una hora antes del concierto. Cada persona recibirá un máximo de dos entradas.

Debido a los compromisos de la Federació en este acto, el aforo del Cine de Dalt, se verá reducido.

SÁBADO, 26 DE FEBRERO

12.00 h, DESFILE DE LA FEDERACIÓ con los delegados de cada fila portando su bandera, miembros de la Junta Directiva de la Federació, capitana y abanderado de fiestas del bando cristiano y capitán y abanderado de fiestas del bando moro de 2011, acompañados por la banda de la filà Moros Verds. Al llegar al Ayuntamiento se lanzará una traca.

Seguidamente desfilarán todas las filaes con el siguiente orden:

Bando cristiano: Llauraors, Contrabandistes, La Canyeta, Cavallers del Cid, Piratas-Marinos, (Capitanía Cristiana).

Bando moro: Marrocs, Moros Vermells, Moros Grocs, Kaimans, Moros Verds (Capitanía Mora).

19.00 h DESFILE DEL MIG ANY, con el siguiente orden:

Bando cristiano: Llauraors, Contrabandistes, La Canyeta, Cavallers del Cid, Piratas-Marinos, (Capitanía Cristiana).

Bando moro: Marrocs, Moros Vermells, Moros Grocs, Kaimans, Moros Verds (Capitanía Mora).

INSTRUCCIONES:

- *Los desfiles empezarán a la hora indicada y las salidas de las bandas coincidirán cuando la filà anterior esté desfilando a la altura de la calle de la Pescateria.*

- *Las bandas de música llevarán su uniforme oficial y no podrán desfilan con chilabas.*

- *Los festeros deberán ir uniformados con el traje oficial de su filà para el Mig Any y no se permitirá desfilan a personas que no cumplan este requisito, ya que el incumplimiento de esta norma será motivo de sanción a la filà.*

- *Si alguna filà perdiese el orden de salida, sin motivo justificado, no participará en el desfile.*

- *Las bandas de música deberán encontrarse a la hora prevista para que los actos empiecen a la hora exacta.*

*vocabulari específic del **gelat***

Dedicat a tota la gent
gelatera i especialment
als meus familiars

Joan de Déu
Martines Llinares
Xixona, febrer de 2011

introducció

Aquest és el tercer llibret del Mig Any, des que es va reprendre la seua publicació l'any 2009. Aquell, anomenat *Les Herbes*, era una reedició del que es va publicar l'any 1993. Fa uns dies, mentre el rellegia, vaig observar la foto de la portada. En aquesta desfilaven els banderers de les diferents filades, i com no, allí estava ell, David, més conegut com a David "Pote", delegat dels Mariners. Aquest serà el primer dels actes festers que es perdrà, però, de segur, on estiga, estarà gaudint de la música festera i del rebombori de la gent. Nosaltres, quan comence la festa i la dolçaina sone, recordarem els bons moments que ens has fet passar.

La festa del Mig Any és un acte en el qual festers, festeres, d'estiu, d'hivern, xixonencs i xixonenques es diverteixen tots junts. La festa és cultura. La llengua també. I jo com a lingüista tinc un deute amb el meu poble i, sobretot, amb aqueixa gent que deixa Xixona durant molts mesos per guanyar-se la vida: els gelaters i gelateres.

Aquesta recopilació la vam emprendre fa uns anys, quan féiem l'assignatura,

Terminologia Catalana, del professor doctor Josep Martines a la Universitat d'Alacant. L'objectiu d'aquesta compilació i dels treballs terminològics en general és la normalització de la nostra llengua. Amb aquest treball esperem posar el nostre granet d'arena a aquesta normalització i a què els gelaters i gelateres puguen emprar aquest vocabulari en la normalització lingüística de les seues fàbriques i negocis.

Hem intentat crear un sistema de conceptes. Aquest sistema té dues parts: una amb una relació d'abstracció i polijeràrquica: la part de les matèries primeres i la de les classes de gelats; i una altra formada per les altres, que és seqüencial de producció, de dependència. El que hem pogut demostrar amb aquest vocabulari és que no hi ha sistemes purs, són quasi sempre mixtes.

Els diferents termes del vocabulari del gelat estan organitzats numèricament:

1. Matèries primeres; 2. Procés de fabricació; 3. Maquinàries; 4. Dimensionament d'una indústria del sector i 5. Producte final.

breu història del gelat

No tenim clar quin és l'origen del gelat. El que sí sabem és que els xinesos, turcs, àrabs i romans el gaudien ja fa molts segles. Com molt bé s'informa a la web d'ANHCEA "els gelats sorgiren com a un intent per part de l'home de conservar els aliments mitjançant els elements naturals. Els sorbets, granissats i dolços gelats, foren les primeres formes de gelat que es conegueren".

Sorbet prové del nom que els cuiners àrabs, dels Califes de Bagdad a Pèrsia, actual Irak (400 aC.), li donaven a les barreges que feien incorporant suc de fruita "sharbets", que vol dir beguda.

Es diu que va ser Marco Polo qui en va portar les primeres receptes a la tornada d'un dels seus viatges del llunyà Orient. I entraren a Europa pel sud d'Itàlia.

Segons sembla, l'any 1660, l'italià Procopio, va inventar una màquina que homogeneïtzava les fruites, el sucre i el gel, i es convertí en el ver-

tader gelat, el que ara coneixem. El mateix any va obrir la primera gelateria a París, amb un gran èxit.

A partir d'aquesta data el gelat es va popularitzar i els venedors ambulats el van difondre per tot Europa. A les primeries del segle XVIII arribà el gelat a Amèrica del Nord. El 1846, Nancy Jhonson, va inventar la primera geladora automàtica, i va posar la base per a la indústria del gelat.

Xixona, gràcies als pous o caves de neu que hi ha a la Carrasqueta i a les serres veïnes, com la serra de Mariola i la Font Roja, i al treball de les seues veïnes i veïns es convertí en productora de gelats. Podríem parlar molt de la història d'aqueixos xixonencs i xixonenques, i esperem que algú arreplegue en un llibre la història del gelat a Xixona. On es conten les anècdotes i vivències d'aqueixos primers valents que han creat la major xarxa d'embaixades i consolat que puga tenir un poble o ciutat al món.

1. matèries primeres

1.1. PRODUCTES ALIMENTARIS

Productes làctics

- ~ Llet natural
- ~ Llet en pols
- ~ Llet concentrada
- ~ Sèrum en pols
- ~ Nata
- ~ Mantega

Sucres

- ~ Sacarosa
- ~ Xarop de glucosa
- ~ Mel
- ~ Glucosa en pols
- ~ Sucre invertit
- ~ Fructosa

Greixos

- ~ Greixos vegetals
- ~ Greixos animals

Ous i derivats

- ~ Ou en pols o pasteuritzats
- ~ Clara d'ou en pols
o pasteuritzada
- ~ Rovell d'ou en pols o pasteuritzat

Cacau i xocolate

Café i succedanis

- ~ Natural
- ~ Descafeïnat
- ~ Xicoira
- ~ Malta torrada
- ~ Ordi o civada torrada

Vainilla

Fruita i derivats

- ~ Llimons
- ~ Taronges
- ~ Melons (de tot l'any i d'aigua)

- ~ Pinyes
- ~ Plàtans
- ~ Maduixes
- ~ Kiwis
- ~ Mandarines
- ~ Móres
- ~ Gerds
- ~ Pomes
- ~ Bresquilles
- ~ Cireres
- ~ Peres
- ~ Mangos
- ~ Fruita deshidratada
- ~ Fruita dessecada
- ~ Fruita congelada
- ~ Fruita ensucrada
- ~ Puré de fruita
- ~ Suc de fruita
- ~ Suc concentrat de fruita

Fruita seca

- ~ Avellanes
- ~ Ametles o ametlles

- ~ Nous
- ~ Pinyons
- ~ Pistatxos

Torrans

- ~ De Xixona
- ~ D'Alacant

Begudes alcohòliques

- ~ Brandi
- ~ Rom
- ~ Vodka
- ~ Whisky
- ~ Licor de fruita
- ~ Anís
- ~ Licors diversos

Verdures

- ~ Safanòria, pastanaga o carlota
- ~ Espinacs
- ~ Espàrrecs
- ~ Pebreres

Herbes aromàtiques

Espècies

- ~ Canyella
- ~ Nou moscada
- ~ Gíngebre

Neules i galetes

Aigua potable

1.2. ADDITIUS

Colorants

- ~ Colorants orgànics
artificials
  - Tartracina
  - G. Quinoleïna
  - G. taronja S
  - Azorrubina
  - Vermell ponceau 4R
  - Eritrosina

- Carmí índic
- Verd lisamina
- Negre brillant BN
- ~ Colorants orgànics naturals
  - Curcumina
  - Riboflavina
  - Carotens
  - Xantofil·les
  - Cotxinilla
  - Vermell de remolatxa
  - Antocianines
  - Clorofil·la i clorofil·les
cúpriques
  - Caramel
  - Carbó medicinal

Aromatitzants

- ~ Segons l'origen
  - Naturals
  - Artificials
- ~ Segons el sabor
  - Dolç
  - Amarg

- Àcid
- Picant
- Astringent
- ~ Segons l'olor
  - Fruiter
  - Balsàmic

Edulcorants artificials

- ~ Ciclamat
- ~ Sacarina
- ~ Aspartam

Estabilitzants de les característiques físiques

- ~ Lecitina
- ~ Àcid alginic
- ~ Alginats sòdics i càlcics
- ~ Agar
- ~ Carraguenina
- ~ Goma de garrofi
- ~ Pèptims
- ~ Carboximatil-Celulosa (CMC)
- ~ Caseïnat sòdic

Reguladors de PH i gasificants

- ~ Àcid cítric
- ~ Àcid tartàric
- ~ Àcid làctic

1.3. ENVASOS

Pols i sandvitxos

- ~ Paper metal·litzat o reforçat
- ~ Paper més plàstic
- ~ Alumini més plàstic

Protectors de neules

- ~ Paper fort
- ~ Paper d'alumini

Envasos familiars

- ~ Paper de cel·lulosa amb revestiment de cera o plàstic
- ~ Porexpa

2. *procés de fabricació*

- ~ Preparació de la mescla
- ~ Pasteurització
- ~ Homogeneïtzació
- ~ Refredament de la mescla
- ~ Maduració de la mescla
- ~ Congelació primària (*Freezing*)
- ~ Emmotllament o emmotllament i envasament
- ~ Congelació secundària. Enduriment
- ~ Empaquetatge

3. *maquinàries i instal·lacions*

Maquinària per a la fabricació de gelats: obrador

- ~ Depòsit o dipòsit d'emmagatzematge de glucosa i greixos vegetals
- ~ Planta de mescla-pasteurització i homogeneïtzació
- ~ Tancs de maduració
- ~ Mantegadores o *freezers* (elaboradores de gelat de crema)

- ~ Envasadores del gelat
- ~ Mescladora de fruites i fruites seques
- ~ Màquina per a la fabricació de pols, sandvitx i cons
- ~ Cinta transportadora
- ~ Túnel de congelació

Instal·lació de vapor

- ~ Caldera
- ~ Dipòsit de fuel

Instal·lació d'aire comprimit

- ~ Compressor d'aire

Instal·lació d'aigua

- ~ Xarxa d'aigua gelada
- ~ Xarxa d'aigua calenta
- ~ Recuperador d'aigua

Xarxa contra incendis

- ~ Canonades d'acer
- ~ Extintors mòbils

Xarxa de sanejament

- ~ Xarxa de sanejament per a l'evacuació de les aigües pluvials
- ~ Xarxa de sanejament per a l'evacuació de les aigües de neteja i aigües residuals

Instal·lació frigorífica de cambres de conservació del gelat

- ~ Cambres frigorífiques
- ~ Instal·lació de l'equip de fred
  - El sistema de fred
  - Fluid frigorífic
  - Equips auxiliars en la instal·lació
    - Separador d'oli
    - Dipòsit líquid
    - Purgadors
    - Deshidratadors
    - Separadors de líquids
    - Vàlvula de retenció

4. dimensionament d'una *indústria* del sector

4.1. NAU MAGATZEM

4.2. NAU PROCÉS

Sala de màquines

- ~ Instal·lació d'aire comprimit i instal·lació frigorífica
- ~ Instal·lació de vapor
- ~ Taller
- ~ Instal·lació d'aigua i aigua gelada

4.3. NAU CAMBRES

- ~ Cambra de conservació del gelat
- ~ Corredor de recepció del gelat
- ~ Corredor d'expedició del gelat
- ~ Altres dependències
  - Menjador
  - Laboratori
  - Oficines
  - Secretaria
  - Direcció
  - Entrada
  - Corredors
  - Serveis o servicis

5. producte final

5.1. SEGONS LA SEUA COMPOSICIÓ BÀSICA

Gelats d'aigua

Gelats de llet

5.2. SEGONS LA FORMA D'ENVÀS

Pols

Copes

Cons

Terrines

Talls

Gelats a lloure

Pastissos gelats

Granissats

Sandvitxos

Bombons

5.3. TIPUS DE GELATS

Cremes¹

~ Biscuit

~ Fruita

~ Llimó

~ Nata

~ Torró

~ Vainilla

~ Gelat de crema

~ *After-eight* (menta i xocolate)

~ Blue-ice (gelat blau)

~ Café

~ Caramel

~ Xocolate

~ Llet merengada

~ *Stracciatella* (nata amb trossos de xocolate)

~ Coco

~ Gerdó

~ Maduixa

1. Barrejant totes aquestes classes de gelats podem fer un nombre infinit de gelats.

- ~ Móra
- ~ Taronja
- ~ Pinya
- ~ Plàtan
- ~ Avellana
- ~ Nata-nous
- ~ Pinyons
- ~ Panses
- ~ Pistatxos
- ~ Trufa
- ~ Iogurt natural
- ~ Crema catalana
- ~ Verdura

Líquids

- ~ Llimó
- ~ Orxata
- ~ Café
- ~ Llet gelada
- ~ Aigua d'ordi o aigua civada
- ~ Granissat de maduixa
- ~ Granissat de pinya
- ~ Granissat de menta

- ~ Granissat de taronja
- ~ Granissat de iogurt

Sorbets o pols

- ~ Sorbets d'aigua
  - Orxata
  - Llimó
  - Taronja
  - Menta
  - Café
- ~ Sorbets de llet
  - Llet merengada
  - Coco
  - Xocolate
  - Nata
  - Torró
  - Vainilla

bibliografies

BIBLIOGRAFIA

CABRÉ, Mª Teresa

1992 *La terminologia, La teoria, els mètodes, les aplicacions*, Barcelona, Ed. Empúries.

DIEC

2007 *Diccionari de la llengua catalana*, ed. Institut d'Estudis Catalans.

DV

1995 *Diccionari Valencià*, Alzira, ed. Bromera.

IBEAS LÓPEZ, Juan M.

1991 *El helado en Jijona, fabricación industrial y control microbiológico*.

FRITZ, Timm

1989 *Fabricación de helados*, Zaragoza, ed. Acribia.

MADRID, Antonio

1985 *Manual de técnicas heladeras*, Madrid, ed. A. Madrid.

<http://www.anhcea.com/cuna.php>

http://www.cienciapopular.com/n/Historia_y_Arqueologia/Historia_de_los_Helados/Historia_de_los_Helados.php

<http://www.mundohelado.com/helados/historia.htm>

<http://www.termcat.cat/>

BIBLIOGRAFIA ORAL

BELLIDO RAMOS, Susana

ESPÍ SERRA, Pep

ESPÍ SERRA, Virtudes

ESPÍ SERRA, Carmen

LOPEZ GARRIGÓS, Antonio

NICOLAU, Marcos

Organitza:

**Federació de
Sant Bartomeu i Sant Sebastià**
XIXONA

Col·labora:

Capitania Cristiana 2011
Pirates-Marinos

Text: Joan de Déu Martines Llinares

Fotografies: Pau Garrigós Miquel, Marco Antonio Soler Masia